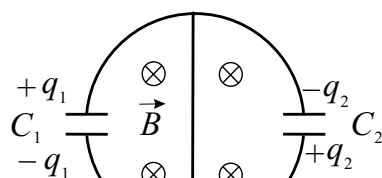

ОПШТИНСКО ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ УЧЕНИКА СРЕДЊИХ ШКОЛА ШКОЛСКЕ 2002/2003. ГОДИНЕ

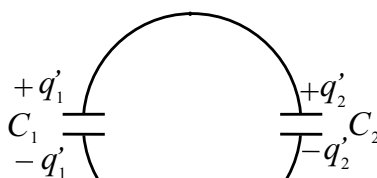
Решења задатака за III разред

1. Пре проклизавања, у неинерцијалном систему везаном за даску на тело делује инерцијална сила $\vec{F}_{in}$ и сила статичког трења $\vec{F}_{st}$. Ове силе су једнаких интензитета и супротних смерова **2 п**. Тело ће почети да проклизава када сила статичког трења по интензитету постане већа од динамичке силе трења, $F_{st} > \mu mg$ **3 п**, где је са m означена маса тела. Како је $F_{st} = F_{in} = m a(t)$ **1 п**, где је $a(t) = \omega^2 x(t)$ **1 п** интензитет убрзања даске, ω фреквенција осциловања, а $x(t)$ положај центра масе даске у тренутку t , видимо да статичка сила трења има максималан интензитет у амплитудним положајима даске. Тада је $F_{st,max} = F_{in,max} = m\omega^2 x_0$ **2 п**. У граничном случају је $F_{st,max} = \mu mg$, одакле је $m\omega^2 x_0 = \mu mg$ **3 п**, тј. $\mu = \omega^2 x_0 / g = 4\pi^2 x_0 / gT^2$ **2 п**. Након замене нумеричких вредности добијамо $\mu \approx 0.4$ **1 п**.

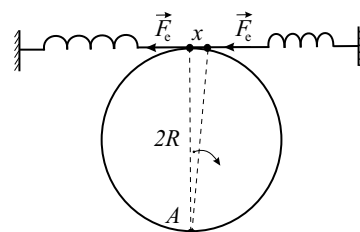
2. Електромоторне силе које се индукују у две полукружне контуре међусобно су једнаке и износе $\mathcal{E}_1 = \mathcal{E}_2 = \frac{\Delta\Phi}{\Delta t} = \frac{\Delta B}{\Delta t} \frac{R^2\pi}{2} = k \frac{R^2\pi}{2}$ **5 п**, услед чега се (слика 1) кондензатори наелектришу количинама наелектрисања $q_1 = C_1 \mathcal{E}_1 = k C_1 \frac{R^2\pi}{2}$ **3 п** и $q_2 = C_2 \mathcal{E}_2 = k C_2 \frac{R^2\pi}{2}$ **3 п**. Након уклањања проводника и престанка промене магнетног поља долази до делимичног пражњења кондензатора и успостављања равнотеже, при чему су на плочама кондензатора равнотежна наелектрисања q'_1 и q'_2 (слика 2). Како се укупна количина наелектрисања у систему не мења, важи $q_1 - q_2 = q'_1 + q'_2$ **5 п**. Користећи једнакост $q'_1 / C_1 = q'_2 / C_2$ **3 п**, коначно добијамо наелектрисања $q'_1 = k C_1 \frac{R^2\pi}{2} \frac{C_1 - C_2}{C_1 + C_2}$ **3 п** и $q'_2 = k C_2 \frac{R^2\pi}{2} \frac{C_1 - C_2}{C_1 + C_2}$ **3 п**.

Слика 1

Слика 2

Слика 3

3. Максимална струја у колу је $I_0 = U / R$ **3 п**, где је U напон на извору, а R укупан отпор у колу. Након промене капацитета кондензатора струја је дата са $I = U / \sqrt{R^2 + (L\omega - 1/C_1\omega)^2}$ **4 п**, где је $C_1 = (1 + \beta) C$ **3 п**, C је резонантни капацитет кондензатора, L је индуктивност калема, а ω је фреквенција побуде. Како је $LC\omega^2 = 1$, из услова задатка $\alpha = I_0 / I$ **2 п** и дефиниције фактора добротe $Q = \sqrt{L/R^2 C}$ **2 п** коначно добијамо $Q = (1 + \beta) \sqrt{\alpha^2 - 1} / \beta$ **5 п**, односно $Q \approx 2 \cdot 10^2$ **1 п**.

4. Услов за равномерно праволинијско кретање честице је једнакост интензитета Лоренцове силе и силе електричног поља које на њу делују, односно $qvB = qE$ **5 п**, где је v интензитет брзине честице. Одавде добијамо да важи $v = E / B$ **1 п**. С друге стране, из закона одржања енергије следи $m v^2 / 2 = qU$ **3 п**, одакле је $q / m = v^2 / 2U$ **1 п**. Ако у ову једнакост убацимо добијени услов $v = E / B$, добијамо $q / m = E^2 / 2 U B^2$ **4 п**, односно $q / m \approx 7.8 \cdot 10^7 \text{ C / kg}$ **1 п**.

5. Ако се диск изведе из равнотежног положаја за мало растојање $x \approx 2R\theta$ **4 п** (слика 3), на њега делује момент еластичних сила који тежи да га врати у равнотежни положај. Еластичне силе имају исте интензитета $F_e = kx$ **2 п**, па је у односу на тачку A интензитет момента $M = 4RF_e$ **3 п**, односно $M = 4Rkx \approx 8R^2k\theta$ **2 п**. Момент инерције диска око осе ротације која пролази кроз тачку A је $I = mR^2 / 2 + mR^2 = 3mR^2 / 2$ **3 п**, па је основна једначина динамике ротационог кретања у овом случају $I\alpha = -M$ **5 п**, где је α интензитет угаоног убрзања диска, а знак минус показује да момент сила тежи да врати диск у равнотежни положај. Ова једначина може да се напише и као $\alpha = -\omega^2\theta$, где је $\omega^2 = 16k / 3m$, одакле је период малих осцилација $T = 2\pi / \omega = \pi \sqrt{3m / 4k}$ **5 п**, односно $T \approx 0.5 \text{ s}$ **1 п**.

Задатке припремила: Татјана Тошић
Рецензент: Антун Балаж
Председник комисије: др Мићо Митровић